

TAMÁS MENYHÉRT
 ÉSZRE-ÍRT
 STRÓFÁK

Új versek, 2015–2019

NAP KIADÓ

Tamás Menyhért: *Észre-írt strófák*,
 Nap Kiadó, 2019.

Őszikék

Bakonyi István
 (1952, Székesfehérvár)
 irodalomtörténész,
 József Attila-díjas

„Ez a kis formátumú, vékony verseskötet elfér egy kabátzsebben is. A »zsebkönyvek« legjobb fajtájából való. Mindezzel nyilvánvalóan összefügg Tamás Menyhért verseinek tömörsége, választékossága, lényegre törése. A végsőkig megszürt lírai nyelve, amelynek a gyökerei két-séggkívül visszanyúlnak a kibocsátó közeg, a bukovinai székelyek világához, sőt, az archaikus magyar nyelv sajátosságaihoz.”

Ezt írtam többek között annak idején Tamás Menyhért 2012-es *Évgyűrűk olvasata* című verseskötetéről. A fenti idézet most is vállalható.

Tamás Menyhért akkor szól, ha van közlendője, csak akkor jelentkezik, ha érdemes szavát hallatnia. A 2019-ben Kossuth-díjjal elismert lírai és prózai életmű szerzője most is igazolja, hogy eljött a szólás ideje, még hozzá remek és emlékezetes „őszikéivel”. A művek mögött tömör létfilozófia és pontos önismeret húzódik meg. A fogyó időben természetes, hogy a költő számol az elmúlással, azzal, hogy mi marad meg

utána és egyáltalán az időben. A kötetet befejező verse így szól: „Élek, / ha máshol nem, / a fák erezetében. // S a lélek? / A lelkem? / Legyen az ég / hagyatéka.” A műben az evilági és a transzcendens értékek ölelkeznek egybe, a végső letisztulást mutatva fel.

Ugyanakkor maga is vallja, hogy eljött számára a „keményebb hangütés” ideje. Ahogyan ajánló szövegében írja: „...bizakodó reggeleim üzenetét kételkedés árnyalja. És mégis! A csönd részeként, strázsa-gondolattal, megmaradásért játszom.” Íme, egy rövid, prózai megnyilatkozás, lírai elemekkel. Mint ahogyan emlékezetes regényei is tele vannak költészettel, az őrzött anyanyelv sokféle szépségével. A „strázsa-gondolat” is az őrzés lényegéhez tartozik, mint ama bizonyos „Ady-intésben” (*Intés az Őrzők-höz*), és a versek is e logika szerint épülnek. A keményebb hang háttérben nyilvánvalóan ott van a személyes sors élménye, de ott van a külvilág gyakran rémisztő jelensége is.

A tűnődésekben és a villanásokban egyaránt, együtt az emberi-költői létezés apró és jelentős elemeivel.

Tamás Menyhért lírája tehát változatlanul őrzi a székelység sorsát és nyelvezetét, gazdagítva újabb költészetünk egész tartományát. Képzelete, helyenként intenzív képiséggel, drámaisággal, olykor egészen az egyetemességig ér. Az *Emléktesztek*ben például így: „...Sírást hallok, égi sírást, / vak éj! az sincs, hova lennem! / hurkolt fényben, most érzem csak, / kivérzett út pihen bennem...” Az emlékezés is a jelen részévé válik több munkájában, és ennek folyamataiban a különböző napszakok, közülük főleg a reggel, igen fontos szerepet játszanak. Ez utóbbi nyilvánvalóan az újrakezdés, az ébredés mozzanatát jelenti. Ennek nem mond ellent, hogy a szülőföld korai emlékei is vissza-visszatérnek, bár érzékelteti a költő a távolodás mozzanatát is. „...Bukovina – / álomban, álomtalan: / hazának hitt haza!...” – olvassuk a *Félálomhoz egész képben*, utána pedig a „kapott gyermekorról” szól. Viseli a „bűnnel-aggatott álmokat”, jelezvén a dolgok összetettségét és bonyolultságát is.

A múltó időben egyre inkább fölerősödnek az imaszerű megszólalások, az örökkévaló felé küldött üzenetek. A visszatérő reggel-motívummal ekként: „...Reggel-ima: / mindennapi küzdésünket add / meg nekünk...” (*Rádióval alszom*). Változatlanul érezzük, hogy verseinek alaprétege a kálváriás sorsú néperől szól, de a korábbiaknál puritánabb eszközökkel. Székelyekről és nem székelyekről, de mindenütt: magyarokról. Már cikluscímei is rendkívül beszédesen árulkodnak szemlélete irányairól és tágasságáról: *Szegélyezd magad*, *Táguló szemrés*, *Szélvert égtáj*, *Ahol már ahol sincs*.

Önerősítésképpen lírai küzdelmeihez, nagy elődeit, közöttük Arany Jánost idézi meg,

a nála nem túlzottan gyakori szonettformában, *Aranyspirál* cím alatt, az „ékes nyelvészadot” is emlegetve. Egy későbbi előd, a nagy székely író is fontos szereplő lesz a verseskötetben. A *Tamási Áron hajnali imája* (1956. november 4-i keltezéssel) a kötet legnagyobb vállalkozása. Áradó versbeszéd vagy éppen verspróza, országos hitté, imádsággá kitágított szöveg születik a költői emlékezésben. Eszünkbe juthat e művet olvasva akár Bódi Vencel híres monológja is Sütő András *Advent a Hargitán* című drámájából, a kiáltás jogáért való fohászkodással. Tamás Menyhért műve is lehetne drámai monológ a tragikus történelmi pillanat megrázó földidézésével. „...Nem ütöm fel a Bibliát, nem kezdek ismételt fohászbba. Mindünkben maradt annyi ima, hogy erőben tartsa hitünket.”

A költő a nemrégien elhunyt Rónay Lászlót (legutóbbi monográfiáját) is köszönti, valamint tiszteleg Kányádi Sándor emléke és élő életműve előtt is: „Sűrű zengés: kertlakó lettél – / virág-ölelő / gyökerek bölcse, / madárjósolat, / erdőmagas ének. // Szülőföldem, / szülőegem, / éltemiglen / visszalelem, / sír-ágyam is / tüzet terem” (*Búcsú két hangra*). Ezek az emlékezetes sorok arra is alkalmasak, hogy Tamás Menyhért lírájának nyelvteremtő erejére figyeljünk. Mintha az egész lírai életmű sűrítményét itt kapnánk meg tőle. Elődei között megéneklí visszatérő nagy kedvencét, Mikes Kelemt is.

Tamás Menyhért kötete arra is tanúság, hogy magabiztosan műveli a ma oly divatos haikut, és nem rejti véka alá az őt körülfogó világot bíráló markáns véleményét sem. Úgy néz szembe a világra szakadó, az ember okozta bajokkal, az újabb viszályokkal, ahogyan a sors iránti felelősséget verseikbe emelő, a megidézett és értelmezett legjobb elődei.

Bakonyi István